

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania J. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 października 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 października 2015 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania J. B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o emeryturę – oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 21 listopada 2014 r., sygn. akt V U (...), oddalającego odwołanie J.B. od decyzji organu rentowego z 12 marca 2014 r., którą odmówiono J. B. prawa do emerytury w obniżonym wieku na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z uwagi na to, że wnioskodawca nie legitymuje się 15 - letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego ubezpieczony zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano,

że: „skarga kasacyjna winna być przyjęta do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie kilku istotnych zagadnień prawnych, a także potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Wskazano, że istotnym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest wyjaśnienie zagadnienia charakteru domniemania wynikającego z okoliczności zatrudnienia na stanowisku niewymienionym w wykazie resortowym wydany na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - „czy samo zatrudnienie na stanowisku wynikającym z treści w wykazie resortowym wydany na podstawie powyższego przepisu stanowi przesłankę uzasadniającą przyznanie ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury i odwrotnie, czy fakt, że ubezpieczony nie był zatrudniony na określonym w wykazie resortowym stanowisku stanowi przesłankę ujemną, dla przyznania takiej osobie uprawnień do wcześniejszej emerytury”. Po drugie, istotnym zagadnieniem wymagającym rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy jest „kwestia dopuszczalności przyjęcia hierarchii dowodów w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych, a w szczególności w sporach o przyznanie prawa do emerytury”. Kwestia ta nadal budzi rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych. „Z przeglądu orzecznictwa wyłaniają się dwa dominujące stanowiska: - pierwsze, polegające na tym, że z brzmienia art. 473 Kpc wynika możliwość dowodzenia istotnych okoliczności w sprawie, a w szczególności uzasadniających przyznanie prawa do emerytury za pomocą wszelkich źródeł, także z zeznań świadków i ubezpieczonego i także przeciwko i ponad osnowę dokumentów - takie stanowisko zostało zaprezentowane m.in. w orzeczeniach: - w wyroku SA (...) z dnia 06.11.2013, III AUa (...), - w wyroku SA w (...) z dnia 10.07.2014, III AUa (...), - w wyroku SA w (...) z dnia 04.12.2014, III AUa (...), - w wyroku SA w (...) z dnia 26.05.2015, III AUa (...); - drugie stanowisko zasadzające się za przyjęciem, że w postępowaniach z zakresu ubezpieczeń społecznych obowiązuje prymat dowodów z dokumentów, a w szczególności okoliczności uzasadniające przyznanie prawa do emerytury nie mogą być dowodzone zeznaniami świadków oraz strony - w ogóle, albo ewentualnie tylko wtedy, kiedy dokumentacja wykazuje jawne sprzeczności i nieścisłości - takie stanowisko

zaprezentowano w orzeczeniach: - w wyroku SA w (...) z dnia 03.04.2013, III AUa (...), - w wyroku SA w (...) z dnia 10.07.2014, III AUa (...).

W ocenie autorki skargi jej „skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Jeśli zważyć na zakres uchybień dokonanych w niniejszej sprawie przez Sądy obu instancji, uznać trzeba, że zarówno orzeczenie Sądu pierwszej instancji, jak i zaskarżone postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) odbiegają w sposób istotny od standardów orzeczniczych Sądów powszechnych. Sąd pierwszej instancji w sposób jaskrawy naruszył zarówno przepisy prawa procesowego jak i normy materialnoprawne. Z kolei Sąd drugiej instancji faktycznie uchylił się od kontroli instancyjnej orzeczenia stwarzając jedynie pozory takiej kontroli. Sprawy dotyczące uprawnień z tytułu ubezpieczeń społecznych mają ważki ciężar gatunkowy. Charakter uchybień jakimi dotknięte są orzeczenia obu instancji w niniejszej sprawie powoduje, że ubezpieczony nie może zaaprobować toku rozumowania Sądów, nie rozumiejąc dlaczego Sądy potraktowały materiał zebrany w sprawie w sposób selektywny, odmawiając waloru wiarygodności zeznaniom świadków, których zeznania złożone w sprawie były spójne i kompletne. Przemawia to za przyjęciem niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22

listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie SN z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego, skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07 – OSNP 2009/3-4/43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji jest sprzeczna z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08 - LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący

powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12 – LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12 - LEX nr 1228618).

Autorka skargi nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Swoją przedstawioną kwestię sprowadza do ogólnikowego pytania o charakter „domniemania wynikającego z okoliczności zatrudnienia na stanowisku niewymienionym w wykazie resortowym wydanym na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku...”. Brakuje powiązania sygnalizowanego problemu z odpowiednią jurystyczną argumentacją uwzględniającą przede wszystkim stanowisko zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w zakresie oceny omawianej kwestii.

Nie wykazano także przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Kwestie przedstawione w uzasadnieniu wniosku zostały już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego między innymi w orzeczeniach powołanych przez autorkę skargi w uzasadnieniu wniosku. O rozbieżności w orzecznictwie sądowym w rozumieniu powołanego przepisu nie przekonuje samo tylko powołanie się na wymienione wyroki Sądów Apelacyjnych bez wykazania w formie odpowiedniego wywodu rozbieżności w zakresie analiz interpretacyjnych określonych przepisów prawa z uwzględnieniem odmienności stanów faktycznych spraw, na tle których zapadały wskazane orzeczenia.

Nie miała przy tym miejsca sytuacja jakoby Sąd drugiej instancji przyznał nieuzasadniony „prymat” w rozpatrywanej sprawie dowodom z dokumentacji pracowniczej ubezpieczonego. Sąd drugiej instancji wyrokował bowiem uwzględniając w swojej ocenie materiału dowodowego sprawy dowody z dokumentacji pracowniczej ubezpieczonego, dowody z zeznań świadków oraz wyjaśnień ubezpieczonego.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania pomija w swojej konstrukcji zasadnicze stanowisko zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...). Według Sądu drugiej instancji sporna w sprawie kwestia dotyczyła oceny charakteru pracy ubezpieczonego w „I.” w K. w okresie od 2 listopada 1976 r. do 23 czerwca 1992 r. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji,

że ubezpieczony od 1 marca 1987 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy spawaniu instalacji przemysłowych (z tą datą otrzymał angaż na stanowisko monter – spawacz) – wykonywał prace wymienione w wykazie A dział XIV poz. 12 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Powyższe Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów oraz zeznań świadków i wyjaśnień ubezpieczonego. Zatrudnienie J. B. w „I.” od dnia 1 marca 1987 r. na stanowisku montera - spawacza uprawnia do zaliczenia tego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż z zeznań świadków wynika, że chociaż ubezpieczony pracował w brygadzie monterów i spawaczy, to prace spawalnicze w rzeczywistym zakresie obowiązków wnioskodawcy zdecydowanie dominowały. Dowody z zeznań świadków w sprawie niniejszej korelują z angażem wnioskodawcy obowiązującym od dnia 1 marca 1987 r. i uzupełniają jego treść w sposób pozwalający na poczynienie ustaleń, że od tego momentu prace przy spawaniu zdecydowanie przeważały w obowiązkach skarżącego, zwłaszcza że w 1986 r. przebył on kurs spawalniczy z zakresu spawania gazowego.

Według Sądu drugiej instancji ocena zeznań świadków i wnioskodawcy, w konfrontacji z dowodami z dokumentów pracowniczych J. B. prowadzi do stwierdzenia, że w materiale dowodowym sprawy brak jest dostatecznego oparcia dla poczynienia ustaleń, że od początku zatrudnienia w dniu 2 listopada 1976 r. J. B. pracował w „I.” stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy spawaniu. Sam wnioskodawca podał, że w 1976 r. został przyjęty jako monter, nie miał wówczas uprawnień spawalniczych i do zdobycia uprawnień w maju 1980 r. łączył obowiązki montera i spawacza. W „I.” montażem instalacji zajmowali się monterzy i spawacze. Zadaniem monterów było montowanie instalacji, zaś rolą spawaczy było łączenie poszczególnych ich elementów przy pomocy spawu. Bywało, że tzw. „hefitnięcie” wykonywali monterzy w ogóle nie posiadający uprawnień spawalniczych. Takie obowiązki przy spawaniu J. B. mógł wykonywać od początku zatrudnienia w 1976 r., nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował wówczas tylko przy spawaniu. Uzyskanie podstawowych uprawnień spawalniczych w maju 1980 r. nie przełożyło się na zmianę obowiązków

wnioskodawcy w „I.”, gdyż nie oddaje tego dokumentacja pracownicza. Po każdym powrocie z budowy eksportowej J. B. otrzymywał w „I.” nowy angaż i aż do marca 1987 r., nie został zatrudniony przy spawaniu. Zakład przyjmował go w charakterze monter a i monter a - brygadzysty. W „I.” łączenie elementów instalacji gazowych czy wysokociśnieniowych wymagało od spawacza szczególnych uprawnień, które skarżący uzyskał w 1986 r. Dopiero od marca 1987 r. J. B. został zatrudniony jako monter - spawacz. Według Sądu drugiej instancji same zeznania świadków, którzy zapamiętali ubezpieczonego jako osobę wykonującą w różnych okresach prace spawalnicze, nie są wystarczające do ustalenia, że wnioskodawca od 1976 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy spawaniu, gdyż byłyby to ustalenia pozostające w rażącej sprzeczności z jego dokumentacją pracowniczą. Czynności wnioskodawcy polegały głównie na pracy przy spawaniu dopiero po uzyskaniu w 1986 r. szczególnych uprawnień spawalniczych, co przełożyło się na zmianę konfiguracji obowiązków ubezpieczonego od marca 1987 r. W konsekwencji Sąd drugiej instancji uznał, że J. B. nie nabył prawa do emerytury w obniżonym wieku na podstawie art. 184 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 32 ust. 2 i ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, gdyż nie wykazał przesłanki 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy

prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13 – LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Autorka skargi nie wiąże nawet twierdzenia o oczywistej zasadności jej skargi z żadnym konkretnie wskazanym przepisem prawa. Brakuje – poza tylko zaprzeczeniem stanowisku zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji – zawarcia w uzasadnieniu wniosku odpowiedniego wyводу wykazującego oczywistą zasadność skargi w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.